

Ètica i Política. Aranguren

És bo que les societats tinguen homes, uns pocs homes, d'envergadura pública reconegudament superior per exemplaritat personal i humana, homes emblemàtics. Mala cosa quan no en tenen. I mala cosa, també, quan van desapareixent un a un, i no se'n veuen a l'horitzó uns altres que els puguin substituir. L'Espanya de l'última etapa franquista, i de tot el temps que ha anat des del final del franquisme fins ara, ha tingut un d'aquests homes, i ara acaba d'anar-se'n. Se n'ha anat vell i cansat, i segons deia ell mateix, sense il·lusió de viure més anys ni de veure més coses. Ja n'havia vistes massa, potser. Havia vist la immensa injustícia i la immensa mediocritat oficial en què consistia la dictadura de Franco; aquella Espanya –ací toca emprar el mot Espanya, no el d'"estat espanyol"– feta d'uniformes i sotanes, de vida cívica inexistent o perseguida, d'universitats domesticables i tristíssimes, i d'un pensament oficial que impedia respirar ni tan sols una miqueta d'aire fresc. Era fàcil acceptar que les coses eren com eren, i que serien així durant molt de temps. Era còmode quedar-se al marge del risc, criticar en privat. No era tan còmode, quan arribà el moment, prendre postures públiques i declarades, encapçalar la protesta al carrer, i posar-se al cap d'una manifestació.

L'any 1962, any de les vagues dels miners asturians, a València, a Barcelona i a Madrid els estudiants van trencar sorollosament un silenci que –amb poques excepcions– havia estat l'única norma possible. I pocs anys més tard, quan les universitats eren ja un dels centres més visibles d'una protesta creixent, el professor López Aranguren va ser dels pocs que hagueren de patir la represàlia directa del règim contra els caps més visibles, i més incòmodes, de la protesta pública. I quan un home posa un prestigi ben guanyat al servei d'una causa noble, i per aquesta causa és perseguit, es converteix en un símbol imprescindible. Ell ho sabia, i els seus seguidors, els seus

estudiants, i els seus mateixos perseguidors ho sabien igualment. La seua exemplaritat era la demostració de la misèria intel·lectual i moral d'un règim ja a les acaballes i sense més capacitat de resposta que no fóra la violència.

El retorn a la càtedra d'Aranguren i dels seus companys va ser també com una representació formal del retorn a la dignitat pública, i com si la universitat tornara a ser, finalment, el lloc propi de l'intel·lectual exemplar. No ha estat això, o no del tot: la universitat ha esdevingut a poc a poc un enorme conglomerat conformista, i els "intel·lectuals exemplars" semblen una espècie en extinció. Amb rares excepcions, la política ha caminat els darrers anys per vies que visiblement no són els camins de l'ètica: pels camins del poder

“Una figura com la seua, forta i fràgil alhora, mai lliure de contradiccions, humaníssima i digna, era tan necessària que durant molt de temps la trobarem a faltar. I amb certesa, la gent d'aquest país on es fa EL TEMPS hem perdut un amic.”

cru, del poder amagat i de l'abús de poder, i per camins inconfessables on la raó de l'estat –si és que era realment d'estat i no una altra cosa– era l'únic fonament de la moral aplicada. Com si l'ètica haguera deixat de ser una assignatura pràctica. Com si els principis d'un home com López Aranguren, públicament venerat, això sí, foren només una curiositat inaplicable. De la mateixa manera que, entre els polítics i entre els intel·lectuals castellans, ha quedat com curiositat inaplicable la profunda comprensió d'Aranguren per la història, la llengua, la cultura i la nació dels catalans. Mai no va fallar a l'hora de mostrar aquesta proximitat i comprensió, que per ell devia ser l'única forma moral i racional d'assumir unes relacions entre pobles i cultures sovint crispades i complicades.

No és aquest el lloc per valorar les aportacions d'Aranguren al pensament filosòfic, ni de revisar la seua trajectòria personal, sinó de retre homenatge a un home que ha estat durant més de trenta anys un punt de referència permanent. Segurament una figura com la seua, forta i fràgil alhora, mai lliure de contradiccions, humaníssima i digna, era tan necessària que durant molt de temps la trobarem a faltar. I amb certesa, la gent d'aquest país on es fa EL TEMPS hem perdut un amic. ■